

HAMMAN was in de 19de eeuw een heel geliefd kunstenaar. Zijn roem is echter allang verbleekt. Te Oostende leeft zijn naam als straatnaam verder.

X X X

E. HAMMAN werd geboren te Oostende op 24 september 1819 als zoon van Michel (1786-1852), stadsontvanger te Oostende en van Anne-Louise Wieland (1791-1887); overleden te Parijs in 1888. H. Had zes broers en zusters : Michel (1817-1860), Adèle (1821-1843), Thomas (1824-1887), Paul (1825-1901), Cécile (1828-1832) en Auguste (1832-1935).

Huwde in 1853 te Parijs met Louise-Jenny Audiat (1835-1894). Hun kinderen waren : Edouard(1854-1952), Maurice (1855-1934), Annette-Marguerite (1858-1925), Alice en Louise. H. was ridder in de Leopoldsorde (1854), officier in 1886 ; chevalier de la Légion d'Honneur (1864); cavaliere dell'Ordine dei Santi Maurizio e Lazzaro (1867).

Langs vaderszijde was H. nauw verwant met de families Van Cuyck, Beernaert en Royon, die allen tal van kunstenaars in hun rangen telden; langs moederszijde met de RODENBACH's.

H. bracht zijn jeugdijaren te Oostende door. Over deze periode in zijn leven zijn geen gegevens meer voorhanden. Uiteraard moet hij een duidelijke artistieke aanleg getoond hebben. Volgens de biografie van F. Bossuet (door G. Lagye in La Fédération artistique van 1883 gepubliceerd), kreeg H. als kind onderricht van F. Bossuet aan de in 1820 gestichte Oostendse "School voor Teeken- en Bouwkunde". Van omstreeks 1837 was hij leerling van de historie- en portretschilder NICAISE DE KEYSER (1813-1887); in diens privé-atelier in het Vleeshuis te Antwerpen. Het atelier van De Keyser fungeerde zowat als de tegenhanger voor de officiële Antwerpse Academie, die sterk onder Wappers' invloed stond.

H. debuteerde tijdens het Gentse Salon van 1838 met een niet nader omschreven "scène in een interieur". Kort nadien onderging hij de invloed van de destijds beroemde Doornikse schilder Louis Gallait (1810-1887), de kunstenaar die wel eens de Belgische Delaroche genoemd werd. H. ging zich speciaal toeleggen op het uitbeelden van anekdotes uit het leven van beroemde vorsten, kunstenaars en geleerden. Een eerste groot succes behaalde hij tijdens het Brusselse Salon 1842 met zijn "Laatste ogenblikken van Zurlaran". Het schilderij werd met een zilveren medaille bekroond. Van omstreeks 1842 dateren ook enkele etsen, beschreven bij Hippert en Linnig. Het zijn zonder uitzondering zeldzame stukken.

Te Antwerpen woonde H. achtereenvolgens in de Jodenstraat 1332, de Suikerrui 599 en Kipdorp 1649. Aan de Suikerrui deelde hij een woning met kunstenaar Paul Haesaert (1813-1893). H.'s "Antwerpse jaren" waren tijden van een vlugge opgang.

Anno 1842 ontving H. een belangrijke regeringsopdracht : een schilderij de "Zevenvierende Intocht van de Aartshertogen Albrecht en Isabella te Oostende in 1604" voorstellend. Het schilderij, bestemd voor het Oostendse stadhuis, was voltooid het jaar daarop en werd toen getoond in het Antwerpse Salon, alwaar het een enorme bijval kende.

In het tijdschrift La Renaissance verscheen al gauw een reproductie litho naar het doek. Het werk zelf werd vernield tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Zeer vermeldenswaardig zijn ook H.'s boek illustraties bij Van Hasselts "La Belgique Monumentale" (1843-1845), bij H. Consciencés "Siska van Rosemael" (1844), zijn "Geschiedenis van België" (1845) en zijn "Eenige bladzijden uit het boek der Natuur" (1846), alsook bij P.F. Van Kerckhovens "Fernand de Zeerover" (1845). Deze werken werden uitgegeven door het gekende Antwerpse uitgeversbedrijf Buschmann.

In 1846 trok H. naar Parijs om er zijn studies verder te zetten aan de bekende "Ecole des Beaux-Arts". Hij kwam er in de ban van de kunst van Joseph-Nicolas Robert-Fleury (1797-1890) en van Thomas Couture (1815-1879).

H.'s inzending naar het Brusselse Salon 1848, bestaande uit "Rabelais", "Andreas Vesalius" en "Het Balcon", bezorgde hem een gouden medaille. De "Andreas Vesalius" werd aangekocht door het Museum te Marseille.

In 1849 maakte H. zijn Italiëreis. In diverse musea maakte hij kopieën van schilderijen van bekende renaissancemeesters die hij speciaal bewonderde: Raffaello, Tiziano, Tintoretto en Veronese. Hij zou stijlelementen van deze meesters in zijn eigen stijl verwerken: koloriet, lichtbehandeling, dégradé.

Het verdere leven van H. was er in feite een zonder veel noemenswaardige uiterlijkheden. Het was dat van een gevestigd, succesrijk en welgesteld burgerlijk kunstenaar, met tal van medailles onderscheiden, in 1865 "hors concours" geplaatst voor de zo belangrijke Parijse Salons, hoog in aanzien bij de Franse high-life, niet in het minst aan het hof van Napoleon III en Eugénie. In 1863 kocht de Franse staat zijn "Opvoeding van Karel V" voor 4.000 FF. het werk hing destijds in het Musée du Luxembourg, er werd zelfs een prentkaart van uitgegeven.

H.'s oeuvre omvat een gelijkmatige produktie genretaferelen met episodes uit het leven van L. van Beethoven, Christoffel Columbus, Dante, Andrea des Sarto, Dürer, C.W. Gluck, J. Haydn, Louis XIII, Luther, Mozart, Ambroise Paré, Shakespeare, Tiziano, Willem van de Velde en vele andere kunstenaars, vorsten en geleerden. Verder ook nog tal van literaire thema's, veelal naar Shakespeare. Op latere leeftijd schilderde H. meer zuivere genrestukken en ook tal van portretten, o.a. dat van Koning Nôrôdôm van Cambodja, wat hem een hoge onderscheiding van dat land bijbracht.

Twee verwezenlijkingen van H. zijn nog heel speciaal te vermelden. Enerzijds een suite van 6 schilderijen met thema's uit de Italiaanse geschiedenis, tussen 1864-1866 geschilderd op bestelling van Vittorio-Emanuele, Koning van Italië; anderzijds de reeks "Compositeurs Célèbres", portretten van tal van toondichters omvattende, en door middel van fotografische reproducties massaal verspreid. De reeks die ontstond in 1856 en de jaren erna, was zeer populair in de 19e eeuw. Tot op vandaag vinden we deze reproducties terug in monografieën over toondichters. Tijdens de Frans-Duitse oorlog (1870-1871) verbleef H. te Oostende. Hij schilderde er een stadsgezicht en ook een scheepsportret. Een poging anno 1884 om naam te maken als landschapschilder met een "Klippen aan de Normandische Kust" werd afgekeurd door de Parijse salonkritiek.

H.'s zoon, Edouard jr., zou wel naam maken als landschap- en dierschilder. Te Parijs woonde H. op diverse adressen. Het laatste was Rue de Prony 95, nabij het Parc Monceau.

H. was vertegenwoordigd in tal van bekende 19e-eeuwse privéverzamelingen: A.F. van Geertruyen, J. de Bom, Gebr. Delehaye (Antwerpen); M. Emerique, G. Couteaux, Van Becelaer (Brussel);

Ridder H. D. Hooft van Woudenberg van Geerenstein (Nederland); Ernest Cambart (Spa-Londen-Nice); Keizerin Eugénie van Frankrijk. Bij ontelbaren prijken de lithografische en fotografische reproducties die naar zijn bekendste werken uitgevoerd werden door F.A. Laguillermie, A. Mouilleron, Ch. Billoin, Bisson, A. Cornilliet, P. Allais, E. Varin e.a.

Volgende openbare verzamelingen bewaren (of bewaarden) werk van H. (schilderijen of grafiek) : Antwerpen, Stedelijk Prentenkabinet; Antwerpen, K.M.S.K.; "Het ontwaken van Montaigne" (1847) en "François I vertrekt op jacht" (ca. 1863); Brussel, Museum van het Leger en van de Krijgsgeschiedenis : "Portret van een pakketboot op de Oostende-Doverlijn"; Brussel, K.M.S.K. : "De mis van Adriaen Willaert" (1854); Brussel, Kon. Bibliotheek/Prentenkabinet; Caen, Préfecture du Calvados : "Erasmus als leraar van de jonge Karel V" (1863) (voorheen, Parijs, Musée du Luxembourg); Budapest; Den Haag, Gemeentemuseum; Haarlem, Teyler Museum; La Rochelle : "Mary Stuart Frankrijk verlatend"; Le Mans : "Het Gebedshuis"; Liège, Musée Curtius : "De Gitaarles"; Londen, British Museum; Minneapolis Art Collection; Moskou, Rumjanzeff Museum; New York, Public Library; Reims : "Romeo en Julia"; Strasbourg : "Venetië". Zijn schilderijen in het Museum van Oostende gingen vernoren tijdens een brand in 1940. Het Oostends museum bezit van hem enkel een kleine aquarel uit 1838 "Herbergscène" (inv. 356).

In de Kon. Verzameling te Brussel bevindt zich een "Lezende vrouw" (1841). H. verwerkte een zelfportret in zijn "Intocht van Albrecht en Isabella" (1842-43) en wel in de figuur uiterst rechts; een schilderij, H. en zijn gezin in het atelier voorstellend, behoorde destijds toe aan Paul Hamman. Van H. zijn eerder ook enkele portretfoto's gekend.

N. HOSTYN

BOUWEN DOOR DE EEUWEN HEEN IN VLAANDEREN

Wij vragen even aandacht van onze lezers en lezeressen voor de puike reeks "Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen" die beoogt een inventaris te maken van het gebouwde Vlaams cultuurbezit. De reeks richt zich tot een zeer breed publiek dat enige belangstelling en bewogenheid koestert voor deze materie. Het opzet van deze inventaris is drievoudig. Hij wil niet alleen een 'gids' zijn voor de architectuur van de streek, maar ook een 'uitgangspunt' bieden voor verdere wetenschappelijke uitdieping; ten derde, ook zeer belangrijk, een 'beschermingsinstrument' brengen. Op het gebied van het 'Bouwkundig Erfgoed' heeft het Bestuur van onze Oostendse Kring ook daar zich niet onbetuigd gelaten. Het is opvallend, dat de Provincie West-Vlaanderen tot hier toe ronduit stiefmoederlijk is behandeld geworden; enkel het 'Arrondissement Veurne' werd geïnventariseerd (prijs : 1.350 Fr.). Foei ! Ook de provincie Limburg, de andere uithoek van het Vlaamse land, komt er bekaaid van af. Een toeval ? De andere, meer centraal gelegen landstreken van Vlaanderen (Antwerpen, Brabant, Oost-Vlaanderen) kunnen alvast pronken met een aantal, het hoeft beslist gezegd en geschreven, degelijke inventarissen. Hoop doet leven, wachten kan lang duren. In elk geval kijken wij nu reeds belangstellend, ik zou haast neerschrijven 'reikhalzend' uit naar zo'n inventaris over de regio Oostende. De firma Snoeck-Ducaju & Zoon uit Gent geeft deze boekenreeks uit die desgewenst ter inzage ligt in openbare bibliotheken of kan aangeschaft worden in de boekhandel. De gegevens voor dit kattenballetje werden opgemaakt en genoteerd uit "Het boek in Vlaanderen 1982-1983", blz. 59.

E. SMISSAERT